

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

14-15 квітня 2009 р.

Київ 2009

УДК: 009 (082)

Актуальні проблеми психології діяльності в особливих умовах:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
/ за заг. ред. О.В. Петренка, О.М. Ічанської (Київ, 14-15 квітня 2009 р.)
/ М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту
«НАУ-друк», 2009. – 144 с.

Містить матеріали доповідей щорічної науково-практичної конференції з проблем психології діяльності в особливих умовах.

Організаційний комітет

Голова

В.П. Харченко, д.т.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету

Заступник

О.В. Петренко, к.психол.н., доц., завідувач кафедри авіаційної психології, заступник з наукової роботи директора Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

В.Г. Панок, проф.

О.М. Долгова, доц.

О.М. Ічанська, доц.

О.М. Назарук, доц.

О.В. Сечейко, доц.

О.В. Гірчук, старш. викл.

В.В. Злагодух, старш. викл.

О.В. Івачевська, зав. лаб.

Н.С. Хімченко, викл.

Секретаріат конференції:

О.В. Гірчук (голова)

П.В. Кіреєв

*Рекомендовано до друку вченою радою
Гуманітарного інституту Національного
авіаційного університету
(Протокол №6 від 11 березня 2009 р.)*

© Національний авіаційний
університет, 2009

керування своїми підлеглими у своїй майбутній роботі точно б не справився, 61% зазначили, що можливо справились, та 39%, що справились би без особливих труднощів.

Отже, за результатами анкетування, третина досліджуваних вже виявила повне небажання працювати в умовах щонайменше пов'язаних із ризиком. Тому подальші профорієнтаційні заходи та заходи профвідбору до ризиконебезпечних професій мають проводитись серед інших двох третин досліджуваних, що залишилися. Але при цьому слід наголосити на необхідності надання особливої уваги тій невеликій кількості досліджуваних, які б бажали якнайбільше працювати в умовах ризику. Значна частина з них також може виявитися професійно непридатними до подібних професій внаслідок надмірної схильності до постійного переживання ризику в своїй діяльності, що може ставити під загрозу інших людей та успішність виконання поставлених завдань.

І на противагу цьому, найбільш професійно придатних та схильних до роботи, яка пов'язана з відповідальністю, на нашу думку, можна виявити саме серед тих 9% учнів, які й відзначили в анкеті таку власну схильність. Адже для більшості людей подібного типу саме наявність покладеної на них відповідальності є головною передумовою та стимулом для ефективної роботи та повної професійної самореалізації.

Хоча й загальновідомо, що до діяльності, пов'язаної з ризиком та відповідальністю більше схильні представники

чоловічої статі, але в нашому дослідженні цього зафіксовано не було: показники хлопців та дівчат за даними параметрами виявилися практично ідентичними. Вірогідно, це може бути пов'язано із певною маскулінізацією жінок та фемінізацією чоловіків, що, за даними деяких дослідників, є характерним для сучасного суспільства. А також із тим, що у старшому шкільному віці гендерне диференціювання є ще не таким вираженим, як у дорослій вибірці.

Також не було виявлено достовірних кореляційних зв'язків між результатами анкетування (надання переваги професіям, пов'язаним з ризиком та відповідальністю) та схильністю досліджуваних учнів до професій певного типу за диференційно-діагностичним опитувальником Є.О. Клімова і опитувальником професійних переваг Голланда. Це вказує на незалежність наявності схильності до професій певного типу та загальної схильності до професій, пов'язаних з ризиком та відповідальністю.

Олександр Колесніченко

м. Харків

Напруженість як стан під час діяльності в екстремальних умовах працівників МНС України

Проблема готовності до діяльності розглядається, перш за все, при дослідженні діяльності в ускладнених (екстремальних)

умовах. Під екстремальними умовами одні автори розуміють гранично складні умови; інші – несприятливі умови для життєдіяльності, треті – граничні, крайні значення тих елементів ситуації, які в середніх своїх значеннях створюють оптимальний фон або, принаймні, не відчуються як джерела дискомфорту, четверті – умови, що вимагають мобілізації звичайних буферних резервів організму, вимагаючи аварійних резервів функціонування, п'яті – сукупність обставин, що створюють небезпеку для життя.

Разом з цим, є дані про те, що в екстремальних ситуаціях у окремих осіб показники діяльності можуть поліпшуватися або залишатися незмінними в порівнянні зі звичайними умовами, що це залежить від активаційних характеристик людини при роботі в екстремальних ситуаціях і від властивостей нервової системи.

Деякі автори пов'язують поліпшення і погіршення діяльності в екстремальних ситуаціях з двома видами станів: напруга, що має позитивний, мобілізуючий ефект для індивіда, і напруженість, яка характеризується зниженням стійкості психічних рухових функцій, аж до дезорганізації діяльності.

В.Л. Марищук із співавторами класифікує напруженість за двома ознаками: за характером порушень у діяльності, за силою і стійкістю порушень [3].

М.І. Дьяченко виділяє наступні види психічної напруженості: рецептивна; інтелектуальна; емоційна; вольова; мотиваційна [1].

Н.І. Наєнко характеризує два види психічної напруженості: операційна, що виникає як результат нейтрального підходу

випробовуваного до процесу діяльності; емоційна, яка визначається інтенсивним емоційним переживанням під час діяльності [2].

П.Б. Зільберман, Н.І. Наєнко вважають, що адекватніше використувати поняття «психічна напруженість» замість поняття «стрес». На думку вчених, психічна напруженість чітко виражає необхідність у вивченні психологічних особливостей функціонування людини в екстремальних ситуаціях. Поняття «стрес» і «психічна напруженість» вживаються як синоніми при характеристиці психічної діяльності людини в складних умовах.

Аналіз перерахованих вище досліджень доводить не тільки теоретичну, але й практичну значущість проблематики напруженості, оскільки вона безпосередньо пов'язана із проблемою надійності діяльності працівників МНС.

Література:

1. Дьяченко М.И. и др. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: психологический аспект.- Минск, 1985.- 206 с.
2. Наєнко Н.И. Психическая напряженность.- М.: МГУ, 1976.- 236с.
3. Марищук В.Л., Степанчук О.А., Аверин А.Н. Формы обучения и воспитания, применяемые в Вооруженных Силах Российской Федерации.- СПб., 1993.- 56 с.